

Recenzent

dr hab. Stefan Józef Pastuszka,
prof. Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego w Kielcach

Projekt okładki

Robert Simoni

© Zofia CHYRA-ROLICZ, 2013

ISBN 83-89627-52-3
978-83-89627-52-0

Wydawca

Krajowa Rada Spółdzielcza
00-013 Warszawa,
ul. Jasna 1

Skład i druk

Drukarnia Cyfrowa Iota Unum
00-114 Warszawa, ul. Twarda 1
Tel. 22 827 23 06
www.iotaunum.pl

Spis treści

PRZEDMOWA	9
WSTĘP	11
Stan badań, baza źródłowa, zakres pracy.....	11
Archiwalia	16
Publicystyka.....	19
Czasopiśmiennictwo	20
Pamiętniki i relacje	22
WPROWADZENIE. WZORY SPÓŁDZIELCZEGO DZIAŁANIA.....	25
CZĘŚĆ I. NA ZIEMIACH POLSKICH PRZED ODZYSKANIEM NIEPODLEGŁOŚCI.....	59
ROZDZIAŁ I. W ZABORZE ROSYJSKIM	60
ROZDZIAŁ II. W ZABORZE AUSTRIACKIM	93
ROZDZIAŁ III. W ZABORZE PRUSKIM	119
ROZDZIAŁ IV. W LATACH PIERWSZEJ WOJNY ŚWIATOWEJ.....	124
Wzrost dążeń niepodległościowych społeczeństwa polskiego w latach poprzedzających wybuch I wojny światowej.....	
Koncepcja tajnego państwa polskiego.....	124
Powstanie organizacji kobiecych o celu niepodległościowym.....	126
Współdziałanie Ligi Kobiet z Galicji i Królestwa.	130
W okupowanym Królestwie – samopomoc społeczna, rozwój ruchu spółdzielczego.	135
Rozwój Ligi Kobiet NKN. Charakterystyka ważniejszych Ośrodków. Prace społeczno-gospodarcze.	135
Kryzys orientacji na Państwa centralne. Wzrost dążeń Ligi Kobiet w Galicji.....	146
Ruch kobiecy w Królestwie Polskim.....	150
Ku niepodległości i pełnemu równouprawnieniu kobiet.	152
CZĘŚĆ II. W ODRODZONEJ POLSCE.....	159
ROZDZIAŁ I. OGÓLNA SYTUACJA RUCHU KOBIECEGO	160
Równouprawnienie formalne a praktyczne. Konstytucyjne gwarancje równości praw politycznych. Sytuacja prawna kobiet.....	160
Działalność Ligi kobiet Polskich w nowej sytuacji.	160

Mnogość organizacji ruchu kobiecego o różnych celach i orientacjach politycznych. Sprawa kobieca w programach głównych partii politycznych.....	166
Nowe cele walki – o pełny udział kobiet w życiu politycznym, społecznym i zawodowym.....	175
Nadzieje pokładane w rozwoju spółdzielczych form gospodarowania	
Ruch spółdzielczy polem działania kobiet.....	189

ROZDZIAŁ II. ZAINTERESOWANIE ROZWOJEM

WSPÓŁDZIELCZOŚCI.....	181
Rozwój propagandy spółdzielczej.....	181
Charakterystyka organizacji kobiecych i środowisk zainteresowanych rozwojem spółdzielczości	189
W środowisku wiejskim.....	189
Organizacje ziemiańskie	189
Koła Gospodyń Wiejskich	194
W środowisku miejskim	196
Organizacje katolickie	196
Organizacje narodowej demokracji.....	198
Liga Kobiet Polskich	199
Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet	200
Stowarzyszenie „Samopomoc Społeczna Kobiet”.....	210
Towarzystwo Klubów Kobiet Pracujących	217
Stowarzyszenie „Służba Obywatelska”	218
Niezależny Klub Kobiecy.....	218
Rodzina Wojskowa i Rodzina Policyjna	219
Związek Pań Domu.....	219
Liga Kooperatystek w Polsce	223

ROZDZIAŁ III. UDZIAŁ W ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW

SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH KRAJU	236
Unowocześnienie i uspołecznienie gospodarstw domowych	236
Tworzenie nowych miejsc pracy dla kobiet.....	240
Cywilizacyjne przeobrażenia wsi polskiej.	
Aktywizacja regionów zacofanych.....	255
Udział w rozwoju ruchu spółdzielczego	264
Przygotowania do zbliżającej się wojny	280

ZAKOŃCZENIE.....	286
Zamierzenia i dokonania	286

ANEKSY	292
WYKAZ SKRÓTÓW	311
BIBLIOGRAFIA	312
INDEKS NAZWISK	323

spółdzielczości na całym świecie, upatrując w niej alternatywną dla gospodarki neoliberalnej drogę rozwoju, przyjazną człowiekowi. Wywołało to duże zainteresowanie tym ruchem społeczno-gospodarczym o silnie odwołanie do dawnej już metody, a zwłaszcza jego doświadczeniami i możliwościami rozwiązywania jednocześnie różnych problemów gospodarczych i społecznych, takich jak brak miejsc pracy, trudności w aktywizacji zawodowo-społecznej grup ludności słabszych na rynku pracy, organizowanie usług społecznych, tańszego budownictwa mieszkaniowego, podnoszenia poziomu cywilizacyjnego obszarów zacofanych, rozwijanie działalności edukacyjnej i rekreacyjnej. Zainteresowanie budzi także jego pryncypialnie dwuwiekowa przeszłość, sposoby jednania ludzi i dalekosiężne cele zmiierzające do przebudowy świata, eliminującej wyzysk, bezrobocie i inne dotkliwe bolączki kapitalistycznej gospodarki w drodze wzajemnej współpracy i przestrzegania zasad moralnych.

Spółdzielczość, zwłaszcza konsumencka, rozwijała się z udziałem kobiet, była im bliska i nie stwarzała formalnych barier dla działalności. Dawała też piękne rezultaty, łącząc pożytek osobisty z celami ogólnospołecznymi. W uznaniu roli kobiet w rozwoju ruchu spółdzielczego Międzynarodowy Związek Spółdzielczy ogłosił rok 2012 *Rokiem Kobiet w Spółdzielczości*. Piękne karty zapisały na tym polu polskie entuzjastki, upatrując w spółdzielczości pewny sprawdzony za granicą sposób zaspokojenia różnych potrzeb bytowych, a zarazem pozytywności pracy u podstaw dla pamiętania majątku narodowego, krzewienia postępu cywilizacyjnego, pracy państwowo-twórczej w warunkach niewoli narodowej oraz tworzenia fundamentów własnego państwa. Spółdzielczość stawała się dla nich pracą społeczną i służbą obywatelską.

Dziś, gdy kryzys ekonomiczny pogłębił się i stał się kryzysem zaufania do wielkiego kapitału i służących im struktur władzy, dezintegracja społeczeństwa i wykluczeniem coraz większych grup ludności (dotykając tym także kobiety), poszukuje się nowych sposobów działania przeciwko trudnościom ekonomicznym, pogarszającym się warunkom bytu, mając na uwadze społeczne rozwiązania, uwzględniające pracę dla dobra ogółu, sięgając do dobrych dawnych doświadczeń. Wyrazem tych poszukiwań było Forum Kobiet *Spółdzielczość dla kobiet. Kobiety dla spółdzielczości*, zorganizowane dn. 7 marca 2012 r. w siedzibie Krajowej Rady Spółdzielczej. Przypomnienie trudnych doświadczeń dawnych entuzjastek spółdzielczości, stanowi wyraz uznania dla ich umiejętności organizowania się w jakże nieprzychylnych warunkach. Stare hasło ruchu kobiecego i spółdzielczego „brać swoje sprawy w swoje ręce”, owocowało ciekawymi dokonaniami. Współcześnie może także okazać się inspirujące.